

поступил в тебе един неунасен кой
леж за светлина, една скръб за загуба
белата истина, един бунт срещу този
в югото си вървала.

Но все пак, ти не си права. Ти
още като че ли си твърде малка, за
да съдиш с такъв тон. Защото ти ви-
ждаш нещата съвсем в форсирано ос-
ветление. После виновен ли съм аз,
че ти си ме мислила за необиновен?

Не за пръв път говорим с теб на
тази тема. И като че ли и до поляма сте-
пен моя трагизъм се вилочва в това,
че повечето хора ме мислят за необик-

Едгар По, за Ленау, за Достоевски,
за Яворов и колцина още!

Те са от онези необиновени, кои-
то се раждат на векове един път.
Помниш ли тяхното разочарование, о,
не само разочарование, но нещо по-
силно — отчаяние. То произлиза от
там, че те в душите си носят съвсем
други мигове, а светът е пълен с
толкова подлост и нищета! Всичко то-
ва, разбира се не ти казвам, за да ме
сметаш още за необиновен, а за да
видиш въобще, че не си права.

Твой брат Кольо.

СПОМЕНИ ОТ ДРУЖБАТА МИ С НИКОЛА ИОНКОВ ВАПЦАРОВ

ОТ Г. ЧОЧЕВ

Слаботелесно, кестеняво момче, чия
то боси крака при ходене правеха дъл-
ги на вълн, с риза подута от сложени
в нея плодове, или хляб
с замечан поглед, остриган коса —
това е белият портрет на Никола, на
къвто го видях за пръв път.

Децата лесно се привързват, при-
влечани от доброто, изключителното,
необичновото, без да си дават точ-
на сметка за това. Тоя детски ин-
стинкт ме накара да обикна Никола
веднага. Инстинктът правилно ми е
подказал.

Той ми отвори с доверие, може би
защото тогава бях малко по-голям от
него и физически по-силен. Едно е и-
стина: от тогава и много години по-по-
сле, всеки който видеше единия — от
нас, очакваше да види неосредствено
и другия. Ако на единия трябваше да
се вади зъб, непременно другия го
придружаваше до Мехомия и охкаше
с него. Ако единият получаваше по-
ка на да отиде в Гулина Бая за пъл-
ни, другият ги носеше напъхвани в
ризата си специално завързана като
торба за случая. При бозането на
право от кравата, равенството пак се
спазваше строго.

Ваша му не се интересуваше много
от него, а майка му корегираше заб-

лязани грешки с нежност и забележи
телни сравнения.

Никола рядко сядаше на семейна
трапеза, но в замаяна на това, джобове
те му бяха пълни с комати от хляб,
или с шепи от трохи. За неговите
джобове майка му казваше «цигански
торби». Тя не можеше да си представи
за лудоритите, които ние вършехме.
Едва сега ще научи за наглед «хриси-
мите» деца: крадби на барут от мазе
то на невия брат и правене на така
наречени е «Главнари», възпламеня-
ване на бомби, взети тайничко от за-
ключения им тогава необитаем обор,
драни на кучета — с далечна цел —
направа на футболна топка, с която
да бъдат бити мексиканските деца на
тази игра, организиране на групи за
общо доставяне на плодове, крастави-
ци, царевича за печене от чужди
грешки в отсъствие на собствениците.

Макар и малък и слаботелесен, Ни-
кола бе по-виновен, смел, дързък и
амбициозен в разприте ни с нашите
връстници и временни «неприятели».
Не малко белези по главата бяха мате-
риален израз на тия му качества.

Във второ отделение Никола декла-
мираше «Вазювата» поема «Грамада», та-
ка, че ние бяхме във възторг от това.
Той обичаше две неща: Пирин и кни-

лът бунтовнишки ни гали,
сломия спомен той един.

Там във Преспа, Шар и Воден —
кръв бунтовнишка кипи,
скоро волен дух народен
славни час ще извести.

И талазите на Струма,
гордий рев на черни Дрин,
вред ще носят тази дума
„свобода“ — ще пей Пирин!

1927 г. Н. Й. ВАПЦАРОВ

тите. Пирин го привличаше неудър-
жимо и в последствие така естестве-
но влезе във вдъхновените му строфи.
Никола твърде много обичаше да
чете. Седнал в някое въгълче в при-
вличаната му поза, захвал ябълка, той
се унасяше — забравяйки за послед-
ната.

Родителите ни през войната, а и
след това, не можаха да ни отделят
много време — улесни в грижи за
насъщия и особено да се занимават
с подбор на специална по възрастта
ни литература. Четехме каквото наме-
рим. Затова често преследвахме въ-
бражени крадци, разкривахме пре-
стъпления и замисляхме да заминем
тайно по широкия свят. (гара Белово)
да търсим частие».

Голямо значение за Никола по отно-
шение на литературата има г-жа инж.
Вардина, тогава т-ца Магдалена Дау-
това, преподавателка по български
език и литература. Беше особено нейн
метод, така нареченото «Словопри-
емие» — допринесе много в това отно-
шение. Използуването пък на Никола
при училищни забави и тържества
пробуди рано това изключително да-
рование.

Никола обичаше всички изкуства
Още във втори клас на
прогимназията той свиреше
добре на мандолина и участвуваше в
училищния оркестър. Сам рисуващ
невъзможно, той изпадна в екстаз
пред кубавя картина. Имаше репро-
дукции от много табла на талантливи
наши художници, а в последствие и
прекрасни творения на негови друга

ри от периода на живота му в София.
Театърът му допаднаше твърде от-
рано. Когато той беше на стаж в Б-
журище, а аз в София, гледахме по-
няколко пъти всички драми, а специ-
ално «Периферия» не по-малко от 15
пъти, заради него. Той знаеше всички
реплики и обожаваше артиста Димов
заради играта му в тая драма. Нито
един път, разбира се, не сме плащали
за спектаклите. Никола по неизвестни
за мен пътища се снабдяваше с грати-
си за двама ни.

Видях го в Кочериново да задово-
лява тази си страст:

«Щом няма театър, създай го!»
Под негова режисура и с лично му
участие в главните роли, той поста-
ви няколко пиеси и пресъздаде неза-
бравими образи.

Неповторимо е и неговото чувство
на дълг, другарство и привързаност.

Като готвех изпитите си, Кольо че-
сто идваше при мен и за да не ме
смущава с присъствието си ми казва-
ше: «Зравей, страшно ми се спие» и
се стоваряше на леглото, където се
преструваше на заспал, за да не ме
принуди да му правя компания, в
ущърб на времето ми за подготовка!

Една есен Никола ме покани да го
гостувам в Божурище. Едва ли на то-
ва гостуване има друго подобно. Оби-
талицето на Никола беше на таван-
ския етаж в една казармена сграда.
Твърде тесният коридор, с изведен
таван, имаше много еднакви врати,
смяната от които водеше в «стаята»
му. Две войнишки легла със сламени
ци — на единия стоеше от

Учете ме, майко ти
да обичам всичко като теб.
Бих обичал, майко, бих обичал,
но мисли трябва свобода и хляб.

Имаша майка,
имаша син. —
Хубав бил, млад бил
и воляен.
Раснавал.
Над него синее Пирин
с мури и камъни голи...

Н. Й. ВАПЦАРОВ

печатъка от фигурата на Никола, а
на другия неизползуван, нямаше ни-
що. Един похотен сандък скриваше, те
традици, отделни разбъркани листове и
писма, стол, груба маса с капки от
парафин и угарки по нея, една праз-
на столна — това е обстановката,
при която музата е посещавала неза-
бравимия Мозаек. Той престъргваше
цилиндри и делеше с мене оскъднята
си храна. Аз по цял ден спех. Малко
след б часът ме събуждаше шумът
от дървените ходила на обущата му,
за да започне другата част от моят
«почивка», в която Никола се старе-
ше да задоволи госта чрез безплатно
за себе си и игра на карти за послед-
ния. Играехме «Трупа»: ние двамата с
едно момче от фотографите на лети-
щето. Винаги се случваше така, че
единият от нас непременно да е пи-
сар. Момчето, разбира се, при тази
обстановка, винаги плащаше консу-
мацията. Съвества ни, обаче беше чи-
ста; ние двамата не получавахме запла-
тата. Когато видях че Никола се ли-
шаваше от сън заради моите «дневни»
посещения — реших да прекратя го-
стуването си.

В деия, когато той трябваше да по-
стъпи а работа в книжно-мукавелната
фабрика в с. Кочериново, аз имах
служебна работа в близко село. Ре-
шихме да свършим моята работа, да
прегизам Струма и да отидем в Коче-
риново. Струма беше пълноводна и
кална. Аз не съм добър плувец и
преди това, след служебната работа,
секретар-бирника ни почерпи значи-
телно, та плувах далече зад моряка.